

12. Калашник В.С. Людина та образ у світі мови : вибрані статті / В.С. Калашник. – Х. : ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2011. – 368 с.
13. Арутюнова Н.Д. Предложение и его смысл. Логико-семантические проблемы / Н.Д. Арутюнова. – М. : Наука, 1976. – 383 с.
14. Олексенко О.А. Типологія граматично зв'язаних значень слів / О.А. Олексенко. – Харків : ХДПУ, 1999. – 136 с.

УДК: 811.111'373.43:37

*Костенко Н.Д.
(Запоріжжя, Україна)*

СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНІ ПАРАМЕТРИ НЕОНОМІНАЦІЙ СЕМАНТИЧНОГО ПОЛЯ «НАВЧАННЯ»

Стаття присвячена аналізу загальних тенденцій розвитку, способів та механізмів словотворення при формуванні новотворів семантичного поля «навчання».

Ключові слова: *словотвір, аналогія, інновація, телескопія, аббревіація.*

Статья посвящена анализу общих тенденций развития, способов и механизмов словообразования при формировании новых лексических единиц семантического поля «обучение».

Ключевые слова: *словообразование, аналогия, инновация, телескопия, аббревиация.*

The article is devoted to the analysis of new trends, means and technological processes of word-formation while creating new language units of the semantic field “learning”.

Key words: *word formation, analogy, innovation, telescopy, abbreviation.*

Сучасний етап розвитку суспільства красномовно свідчить про формування суспільства нової сутності, де головною цінністю стають знання (*knowledge society*), а іманентною ознакою цього суспільства є навчання впродовж життя (*lifelong learning*) для здобуття нових знань.

Доказом підвищення інтенсивності процесів в суспільстві, пов'язаних з процесом навчанням є досить численна кількість новотворів, що позначають процеси, методи, форми навчання, тощо. Отже, на часі існує необхідність комплексного структурно-семантичного аналізу інноваційних одиниць семантичного поля «навчання», що включає номінації методів та форм навчання, а також всіх процесів що з ним пов'язані, що і зумовило актуальність даного дослідження.

Мета даного дослідження полягає в описі та лінгвістичному аналізі неоновінацій семантичного поля «навчання» на лексико-семантичному рівні. Досягнення поставленої мети передбачає розв'язання конкретних завдань: вивчити головні тенденції та механізми словотвору зазначеної групи неологізмів, з'ясувати особливості семантичних відношень

між новими лексичними одиницями та виявити кореляцію мовних інновацій з екстралінгвістичними факторами та культурологічною інформацією.

Наша вибірка представлена новотворами лексико-семантичного поля «навчання», які ми можемо умовно поділити на наступні лексико-семантичні групи: а) назви методик навчання (*fuzzy maths, blended learning, web-enhanced instruction, mixed-mode instruction*); б) назви форм навчання (*andraversity, televersity, cyberschool, cyberlecture, cyberstudy, e-learning, virtuversity, web-based courses*); в) номінації взаємодії з іншими людьми, тобто вирішення конфліктів, розвиток комунікативних навичок, соціалізація, толерантність до інших культур та ін.) (*bullyproofing, equity education, social-skilling*); г) різноманітні номінації, що безпосередньо або опосередковано пов'язані з процесом навчання (*busy brain, minds-on, teachup*).

Говорячи про загальне поповнення лексичного прошарку, слід зазначити про переважне утворення неологізмів за рахунок «внутрішніх» ресурсів та резервів, тобто шляхом лексичної або семантичної деривації на базі вже існуючих у мові одиниць вокабуляру. Отже, в першому випадку ми говоримо про лексичні неологізми, а в другому випадку ми маємо справу з семантичними неологізмами, тобто новими лексико-семантичними варіантами.

Загальні тенденції поповнення словникового складу мови на думку багатьох вчених свідчать про те, що найбільш активні способи можуть бути розташовані в такому порядку: 1) словоскладання; 2) телескопія; 3) афіксація; 4) конверсія; 5) зворотня деривація (реверсія). Проте, ще декілька років тому, перші два місця посідали афіксація і словоскладання [1-3].

В досліджуваних неонімінаціях процес утворення складних слів досить часто здійснювався за моделлю $N + N$, тобто коли в складне слово (комполіт) об'єднуються іменники: *summer slide* – академічний регрес у дітей, особливо після літніх канікул, *equity education* – шкільна програма, що спрямована на виховання толерантності до альтернативних способів життя або забезпечує рівний доступ меншин до системи освіти, *life coach* – порадник, який допомагає людям приймати рішення або вирішувати проблеми.

Практично всі складні слова-неологізми в семантичному плані є одиницями перекладу і, нерідко, ідіоматичними: *social promotion* – практика переведення студентів, які відстають у навчанні у наступний клас, аби вони навчалися зі однолітками. У багатьох випадках мова також йде і про механізм евфемізації нових лексичних одиниць, наприклад, *novelty degree* – фальшивий диплом неіснуючого університету; *school refusal* – великий страх перед школою, *dropout factory* – школа або інша освітня інституція з великою кількістю студентів, які кидають навчання, *answer factory* – школа. Загалом в семантиці наведених інновацій чітко прослідковується констативний компонент у вигляді пейоративного відтінку оцінки.

Отже, майже всі неологізми-евфемізми репрезентують негативні явища або наслідки, що пов'язані з процесом навчання. Цей факт підтверджує сучасну концепцію, що «евфемізми мають на меті не образне зображення дійсності, а затемнення, прикриття неприкритих явищ життя або нескромних думок, намірів» [4: 1].

Серед словотворчих одиниць творення неонімінацій найпродуктивнішим на нашу думку є компонент *learning*, який стає базою численних комполітів, таких як: *blended learning* – навчання, що поєднує в собі декілька способів, форм та методів навчання; *dialogic learning* – навчання, де процес пізнання відбувається в режимі «питання – від-

повідь», тобто під час ведення діалогу; *tangential learning* – навчання, коли індивіди самі здобувають нові знання або навички в контексті, який надає насолоду, особливо після перегляду фільму або відео ігри; *rote learning* – «сліпе» завчання матеріалу як протиставлення *critical thinking*; *emulation* (або *observational learning*) – процес навчання де головними елементами є спостереження та подальша імітація відповідних дій; *cooperative learning* – методика навчання, коли студентів з різним рівнем здібностей об'єднують в одну групу для сумісного навчання, *deep learning* – «глибинне навчання», тобто створення таких умов навчання, які б сприяли формуванню самостійного мислення. Також, подальше утворення від останнього композиту є неологізм *deeper learning* – навчання, коли здобуті знання застосовуються в інших незвичних ситуаціях або обставинах.

Майже всі наведені лексичні одиниці позначають той чи інший метод здобуття нових знань або навичок та мають за модель утворення *Adj+N*. Але трапляються і ускладнені композити з декількома компонентами або складні слова синтаксичного типу, як *just-in-time learning* – навчання «вчасно», тобто здобуття нових знань саме, тоді коли вони потрібні.

З плином часу змінюється і функціональні ролі деяких способів словотворення, тобто їх активність або продуктивність у творенні нових одиниць. Як зазначає Ю.А. Зацний, ще декілька десятиліть тому на першому місці за продуктивністю були афіксація та композиція, а зараз з ними конкурує телескопія [3: 67].

Як відомо, телескопія – спосіб словотвору, що потребує зрощення частин (фрагментів) двох слів, в результаті ми отримуємо нові лексичні одиниці – телескопізми. Цей спосіб словотворення цінується перш за все за свою здатність «економити» мовні ресурси, тобто компресувати в одній номінативній одиниці принаймні дві реалії дійсності. Так, в зафіксованих нами новотворах саме цей спосіб словотворення вербалізує таке комплексне поняття як «дистанційна освіта» *andraversity* – *Andhra* (від *Andhra University* – університет в Індії, який один із перших у світі запропонував дистанційну освіту) + *university*; *televersity* – *television* + *university*; *virtuversity* – *virtual* + *university*. Також, серед популярних неологізмів-телескопізмів є *neurobics* (створений шляхом зрощення *neuron* + *aerobics*) – гімнастика для мозку, вправи, які стимулюють роботу мозку. За нашими спостереженнями лексична одиниця *neuro-* має значну рекурентність, адже за аналогією були утворені цілий ряд неологізмів *neurodiversity*, *neurobabble*, *neurocinematics*, *neuroethics*, *neurolaw*, *neuromarketing*, *neuromyth*, *neuronovel*, *neurosecurity*, *neurotheology*, всі вони на позначення процесів та явищ, пов'язаних з ментальною діяльністю. В свою чергу така кількість неонімацій в цій царині свідчить про важливість дослідження процесів пізнання та, зокрема, процесів акумуляції нових знань у сучасному суспільстві.

Досліджений нами матеріал говорить про те, що аналогія є ефективним механізмом утворення нових лексичних одиниць. Так, за аналогією до загальновідомого терміну *lifelong learning* було створено *life-wide learning* або *LWL*, що означає «стратегія навчання, яка включає в себе навчання в реальних умовах життя поза межами традиційної класної кімнати». Ще одним яскравим прикладом дії механізму аналогії є словосполучення *lifelong parenting* – продовження виховання вже дорослої дитини, яка не має бажання жити окремо.

Що ж стосується інших «економних» способів словотвору, то слід особливу увагу приділити абрєвіації, оскільки на сучасному етапі розвитку мови цей спосіб словотворення є одним з найпродуктивніших для створення номінативних одиниць. Так багато

сучасних дослідників, як зокрема І.В. Андрусяк, говорять про абрєвіацію як про досить динамічний спосіб утворення неологізмів на сучасному етапі розвитку англійської мови, який має значний потенціал в системі англійського словотворення [4: 10].

Феномен «дистанційне навчання» викликав появу великої кількості нових термінів. З ним пов'язані наступні ініціальні абрєвіатури, які відносяться до комп'ютерної термінології, але з розвитком дистанційного навчання ці терміни набувають загального вжитку. Наприклад, *LCMS (Learning Content Management System)* – система управління навчальним контентом, головні функції якої – це доставка, зберігання, редагування, навчальних матеріалів і обмін даними між контентом і системою, *LMS (Learning Management System)* – система планування, проведення та управління, усіма навчальними заходами в організації: До подальших дериваційних процесів ми можемо віднести створення таких ініціальних абрєвіатур, як *web CMS (Web Content Management System)* – система управлінням веб-контентом, *CCMS (Component Content Management System)* – система управлінням компонентним контентом, *ECMS (Enterprise Content Management System)* – система управління контентом підприємства.

Значним дериваційним потенціалом володіють і акроніми, що є досить динамічним явищем у сучасній англійській мові, адже вони є типом ініціальних абрєвіатур, але вербалізуються за графічною та звуковою формою як звичайне слово. Наведемо декілька прикладів акронімів: *MOOC (Massive Open Online Course)* – онлайн курс, розрахований на велику кількість студентів, *NEET (Not in employment, education or training)* – молода людина, яка не має роботи та не навчається.

Тенденція до такого широкого використання абрєвіатур та акронімів пояснюється різноманітними екстралінгвістичними факторами, як, наприклад, прискорення життєвого темпу в епоху інформаційного вибуху, що призводить до необхідної мовної компресії. В процесі глобалізації різноманітних сфер життя, зокрема пов'язаної з навчанням, запорукою успішної взаємодії окремих індивідів та навіть співробітництва на міжнародному рівні є поява унікальної мови, яка відповідає установам прагматичної реальності. Саме тому абрєвіатури та акроніми, які максимально точно та стисло номінують нові реалії дійсності, мають значний словотвірний потенціал.

Нами були виявлені лише деякі, найбільш очевидні з нашої точки зору, тенденції щодо інноваційних процесів лексико-семантичного поля «навчання» та виявлені найбільш характерні словотвірні моделі. В якості подальших напрямів досліджень інновацій цього лексичного прошарку слід зазначити необхідність розкриття глибинних причин і механізмів формування цих неонімацій, а також їх вивчення з позицій міждисциплінарних, наукових підходів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Зацний Ю.А. Нова розмовна лексика і фразеологія: Англо-український словник./ Ю.А. Зацний, А.В. Янков. – Вінниця: Нова книга, 2009. – 295 с.
2. Зацний Ю. А. Сучасний англійський світ і збагачення словникового складу / Ю.А. Зацний. – Львів: ПАІС, 2007. – 228 с.
3. Зацний Ю.А. О некоторых инновационных процессах и механизмах в лексико-семантической системе английского языка / Ю.А. Зацний // Нова філологія: Збірник наукових праць. – Запоріжжя: ЗНУ, 2013. – № 58. – С. 64-76.

4. Порохницкая Л.В. Культурологические и когнитивные принципы эвфемии в современном английском языке : автореф. дис...канд.филол.наук / Л.В. Порохницкая. – М.: Моск. лингвист. ун-т, 2004. – 21с.
5. Андрусак І.В. Англійські неологізми кінця 20 століття як складова мовної картини світу : автореф. дис...канд.філол.наук : 10.02.04 / І.В. Андрусак; Київ. нац. ун-т – Київ, 2003. – 20с.
6. McFedries, Paul. The Word Spy [Електронний ресурс] / Paul McFedries. – Режим доступу: <http://wordspy.com/>

УДК 821(37)-1.09:811.124'37

*Оліцук Р.Л., Антонюк С.А.
(Львів, Україна)*

**ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ТАКТИЛЬНИХ
ПРИКМЕТНИКІВ МІКРОПОЛЯ “ГОСТРОТИ”
(на матеріалі поетичних творів письменників епохи принципату Августа)**

У статті розглянуто особливості семантики тактильних прикметників мікрополя “гостроти” у латинській мові на матеріалі текстів Вергілія, Овідія та Горация. Виявлено закріплені за кожним тактильним прикметником мікрополя “гостроти” лексико-семантичні варіанти значення та проаналізовано особливості вживання їх досліджуваними авторами.

Ключові слова: лексико-семантичне поле, лексико-семантична група, синтагматичні зв'язки, семантика, синестезія.

В статье рассмотрены особенности семантики тактильных прилагательных в латинском языке на основе текстов Вергилия, Овидия и Горация. Исследованы лексико-семантические варианты закрепленные за каждым прилагательным микрополя “остроты” и проанализированы особенности их употребления писателями.

Ключевые слова: лексико-семантическое поле, лексико-семантическая группа, синтагматические отношения, семантика, синестезия.

The article is concerned with the analysis of the lexico-semantic peculiarities of the sharpness-denoting adjectives in the Virgil's, Ovid's and Horace's poetry. The lexico-semantic variants of the meaning fixed to these adjectives were studied and the peculiarities of their usage by the researched authors were analyzed.

Key words: lexico-semantic field, lexico-semantic group, syntagmatic relations, semantics, synaesthesia.

Значна увага науковців до різностороннього вивчення сенсорної лексики свідчить про актуальність наукового пошуку в цій сфері. Наукові праці лінгвістів, присвячені здебільшого дослідженню семантичних особливостей сенсорних одиниць в різних